

william dalrymple

kralın dönüşü

AFGANİSTAN'DA İKTİDAR SAVAŞLARI

Çeviri: Uğur Gülsün

alBaraka
Yayınları

İÇİNDEKİLER

Kişi Listesi	9
Afganistan'ın Kalbinde: Bir Kitap, Bin Yıllık Hikâye	31
1	
Hiç de Kolay Yönetilecek Bir Yer Değil	43
2	
Huzursuz Bir Zihin	73
3	
Büyük Oyun Başlıyor	117
4	
Cehennemin Ağzı	187
5	
Kutsal Cihat Sancağı	239
6	
Umursamazlığımız Yüzünden Kaybediyoruz	295
7	
Bütün Düzen Bozuldu	335

8

Borazanların Feryadı	395
----------------------------	-----

9

Kralın Ölümü	429
--------------------	-----

10

Makul Gerekçesi Olmayan Bir Savaş	465
---	-----

Yazarın Notu	529
--------------------	-----

Notlar	545
--------------	-----

Kaynakça.....	595
---------------	-----

Sözlük.....	617
-------------	-----

Dizin	623
-------------	-----

Büyük krallar, saltanatları boyunca yaşanan olayları her zaman kaydetmişlerdir; bazıları doğal yetenekleriyle kendileri yazmış, ancak çoğu bu kompozisyonları geçen zamanın sayfalarında bir anı olarak kalsın diye tarihçilere ve yazarlara bırakmıştır.

Horasan tarihçilerinin bu olayların gerçek hikâyesini bilmesi ve düşünceli okuyucuların bu örneklerden ibret alması için hükümdarlık dönemindeki savaşları ve olayları kaydetmek Merhametli Allah'ın huzurunda mütevazı bir dilenci olan bu Sultan Şüca el-Mülk Şah Dürrani'ye düştü.

Şah Şüca, Vâkı'ât-ı Şah Şüca

Afganistan'ın Kalbinde: Bir Kitap, Bin Yıllık Hikâye

“Tarih tekerrür eder; ilk seferi trajedi, ikincisi komedi olarak...” — Karl Marx

William Dalrymple'in *“Kralın Dönüşü: Afganistan'da İktidar Savaşları”* adlı bu eseri, 19. yüzyıl Afganistan'ının karmaşık siyasi ve sosyal dokusuna bir yolculuktur. Bu dikkatle hazırlanmış çalışma, dönemin güç dinamiklerini, diplomatik manevralarını ve toplumsal değişimlerini derinlemesine ele alırken aynı zamanda günümüz Orta Asya politikalarına ışık tutan önemli paralellikler kuruyor. Dalrymple'in titiz araştırması ve akıcı anlatımı, okuyucuya sadece geçmişi anlamak için değil, aynı zamanda günümüz jeopolitik karmaşıklıklarını çözümlemek için de değerli bir perspektif sunuyor.

Bu eser, tarihteki krallık mücadelelerini anlatırken aslında bugünün dünyasına da keskin bir ayna tutuyor. Kralların tahtlarını koruma ya da geri alma çabaları, size modern siyasetçilerin sınır tanımayan iktidar hırslarını hatırlatabilir. İmparatorlukların sınırsız yayılma hayalleri, günümüz süper güçlerinin dünya sahnesindeki karmaşık ve tehlikeli dans figürlerine tıpatıp benziyor. Ya halkların gösterdiği inatçı direniş? Bazı şeyler gerçekten de hiç değişmiyor.

Dalrymple, bu dramatik hikâyeleri öyle anlatıyor ki okurken kendinizi âdeta bir Shakespeare trajedisinin tam ortasında, olayların tam içinde hissedebilirsiniz. Kralların acı dolu sürgün yılları, tahtlarını koruma veya geri alma uğruna verdikleri amansız mücadeleler ve sonunda karşılaştıkları trajik sonlar, insanoğlunun iktidar uğruna neleri göze alabileceğinin çarpıcı ve düşündürücü örnekleri olarak gözler önüne seriliyor.

Dalrymple, tarihin tozlu raflarından çıkardığı bu olağanüstü hikâyeyi öyle ustaca ve sürükleyici bir şekilde anlatıyor ki kendinizi bir anda Game of Thrones'un nefes kesen bir bölümünün içinde sanabilirsiniz. Ancak bu tamamen gerçek bir hikâye ve burada ejderhalar yerine çok daha tehlikeli ve gerçek yaratıklar var: hırslı politikacılar ve acımasız komutanlar! Kitap, dönemin İngiliz politikacılarının ve askeri liderlerinin Afganistan'daki macerasını detaylı bir şekilde anlatırken, aynı zamanda günümüz dünya liderlerinin benzer hataları nasıl tekrar tekrar yaptığını görmemizi sağlıyor. Lord Auckland'ın Afganistan'ı işgal etme kararı, size modern zamanlarda alınan bazı tartışmalı askeri müdahale kararlarını anımsatabilir ve sizi derin düşüncelere sevk edebilir.

Kitap boyunca, tarihe damgasını vuran Büyük Oyun'un perde arkasına tanık olacaksınız. Rusya ve İngiltere'nin Orta Asya'daki amansız nüfuz mücadelesi, size modern dünya siyasetindeki karmaşık güç dengelerini ve stratejik hamleleri hatırlatabilir. Ancak merak etmeyin, bu kitapta günümüzün sosyal medya çılgınlığı veya Trump'ın tartışmalı tweetleri yok! Bunun yerine, Alexander Burnes ve Arthur Conolly gibi cesur ve maceraperest İngiliz casusların nefes kesen hikâyelerini okuyacaksınız. Bu casusların Orta Asya'nın gizemli topraklarındaki tehlikeli faaliyetleri, modern istihbarat operasyonlarının heyecan verici ve bir o kadar da tehlikeli erken örnekleri gibi. Dalrymple, bu renkli karakterlerin kişisel mektuplarından ve günlüklerinden yaptığı ustaca alıntılarla, onları birer canlı ve karmaşık insan olarak karşımıza çıkarıyor.

Dalrymple'in eserini benzersiz kılan bir diğer özellik de sadece İngiliz kaynaklarına değil, aynı zamanda Afgan anlatılarına da geniş yer vermesi. Bu yaklaşım, tarihin asla tek taraflı bir anlatı olmadığını bizlere güçlü bir şekilde hatırlatıyor. Yani bu kitap âdeta bir "Rashomon" filmi gibi ancak burada samuraylar yerine İngiliz subayları ve Afgan savaşçıları var. Örneğin, karizmatik Afgan lideri Ekber Han'ın gözünden İngiliz işgalini okumak, olaylara bambaşka ve aydınlatıcı bir perspektiften bakmamızı sağlıyor. Afgan şairlerin lirik dizeleri ve yerel tarihçilerin renkli anlatıları, bize bu kadim toprakların inanılmaz derecede zengin kültürel mirasını da canlı bir şekilde gösteriyor.

Kitabın belki de en çarpıcı ve düşündürücü yanı, Afgan halkının yabancı müdahalelere karşı duyduğu derin nefreti ve gösterdiği olağanüstü direnişi gözler önüne sermesi. Bu anlatı, size "Biz bu filmi daha önce defalarca görmüştük" dedirtebilir. Evet, tarih tekerrür ediyor, ancak bu sefer trajedi mi yoksa acı bir komedi mi, buna siz karar vereceksiniz. Dalrymple, Afganların yılmaz direnişini anlatırken aynı zamanda onların zengin kültürüne, köklü geleneklerine ve benzersiz yaşam tarzına dair paha biçilmez detaylar sunuyor. Bu sayede, Afganistan'ı sadece savaşların ve çatışmaların yaşandığı uzak bir coğrafya olarak değil, binlerce yıllık bir tarihe ve eşsiz bir kültürel zenginliğe sahip, karmaşık ve büyüleyici bir ülke olarak görmeye başlıyorsunuz.

Dalrymple'in öngörülleri, yakın geçmişte gerçekleşen olaylarla doğrulandı. Örneğin, 15 Ağustos 2021'de Taliban'ın Kabil'i ele geçirmesi ve Afganistan İslam Emirliği'ni ilan etmesi, kitapta bahsedilen tarihsel döngülerin somut bir tezahürüydü. Bu olay, ülkenin 20 yıllık göstermelik demokrasi deneyimini sona erdirdi ve 1990'ların Taliban yönetimini anımsatan bir dönemi başlattı. Dalrymple'in analizi, âdeta geleceği gören bir tarih pusulası gibi çalıştı, okuyucularına Afganistan'ın karmaşık dinamiklerini anlama konusunda benzersiz bir rehberlik sundu.

Bu kitabın çevirisini İngilizceden yaparken Dalrymple'in canlı ve sürükleyici anlatımını, zengin ve renkli dilini Türkçeye

en iyi şekilde aktarmaya özen gösterdim. İçtenlikle umuyorum ki bu kitap size bugününü bile adamakıllı bilmediğimiz bir coğrafyanın ve kültürün dününü, kökenini derinlemesine anlatmakla kalmayacak, aynı zamanda günümüz dünyasını daha iyi anlamanız için de aydınlatıcı bir pencere açacaktır. Kim bilir, belki de bu olağanüstü eseri okuduktan sonra dünya liderlerinin karmaşık kararlarını daha iyi analiz edebilecek, hatta onlara geçmişten dersler çıkararak bir iki yapıcı tavsiye bile verebileceksiniz! Belki de Afganistan'ın bu çarpıcı tarihini okuduktan sonra, günümüzdeki karmaşık çatışmaların derin kökenlerini daha iyi kavrayabilecek ve kalıcı barış için yeni, yaratıcı perspektifler geliştirebileceksiniz.*

Keyifli ve aydınlanması bol okumalar dilerim.

Uğur Gülsün
Eylül-2024
Ankara

* Dalrymple bu eserinde hem dipnotlar hem de sonnotlar kullanmış. Sonnotların tamamı kendisine aittir. Kendi dipnotlarını çevirmen notu (ç.n) şeklinde paylaştım. Yanında bu kısaltmayı görmediğiniz notların tamamı yazara aittir.

Teşekkür

Bir tarih kitabı için araştırma yapılacak Afganistan ve Pakistan'dan daha kolay yerler bulunabilirdi, ancak metinleri, mektupları ve yazma eserleri ararken bundan daha beklenmedik çeşitlilikte sonuçlar veren yer çok azdır. Bu yolda, bu kitap için malzeme toplarken beni kollayıp aklımı başımda tutan bir dizi arkadaşşıma büyük borçlandım.

Afganistan'da: Rory Stewart beni herkes -Shoshana Coburn Clark, Thalia Kennedy ve Will ve Lucy Beharel- tarafından güzelce gözetildiğim Kabil'deki kalesine, Turquoise Mountain'a aldı. Siri Trang Khalsa beni Istalif ve Çarikar'ı keşfetmem için bir hafta sonu gezisine götürdü; ayrıca Kandahar'da Watan ile bağlantı kurmamı sağladı. Mitch Crites, British Council'daki Paul Smith gibi neyin mümkün olup olmadığı konusunda güven verici bir arkadaşlık ve bilgece tavsiyeler sundu.

Her gün çalışmanızı yakından okuyan bir Gizli Polis Şefi bulamazsınız. NSD'den Amrullah Saleh'e, Başkan Karzai'nin o zamanki güvenlik şefine, hem *The Last Mughal* [Son Babür]'e yaptığı müthiş eleştirisi için (ona göre aşağılık ve zayıf bir adam olan Zafar vatanseverlikten yoksundu ve sempatiyi hak etmiyordu) hem de özellikle beni koruması altında geri çekilme rotasını izleyebildiğim Anwar Han Cagdalak ile buluşturduğu için minnettarım. Anwar Han bana köyünü göstermek için kendi hayatını tehlikeye attı, ona sonsuza dek borçlu kalacağım.

Ayrıca benimle birlikte Cagdalak, Celalabad ve Herat'a gelen Najibulla Razaq'a da çok şey borçluyum. Beklenmedik Afgan sorunlarıyla karşılaştığımda sakın bir rehberlik kaynağı oldu. İlk seyahatimde, Herat'a birlikte indiğimizde, 1950'lerden kalma eski havaalanı terminalinin kilitli olduğunu, çünkü binanın anahtarını taşıyan adamın öğle namazına gittiğini öğrendiğimiz günü asla unutmayacağım. Bunun ardından check-in sırasında bana "Kabil - Riyad" yazılı bir biniş kartı verildi ve Herat'a gideceğimi belirttiğimde, havayolu şirketi yetkilisi bunun önemli olmadığını, "nasıl olsa bizi uçağa alacaklarını" söyledi. Eski bir traktör gelip çantalarımızı apronun kenarına bıraktığında, el arabası olmadığı için Necibulla hemen el arabalı iki küçük çocuk buldu ve çantalarımızı Herat taksi filosu olarak görev yapan şarapnel isabet etmiş arabalara taşıdı. Necibulla aynı zamanda Birinci Afgan Savaşı'ndan kalma İngiliz toplarından Rus tanklarına, jetlerine ve savaş helikopterlerine kadar Afganistan'ı aptalca işgal etmeye çalışan çeşitli yabancıların geride bıraktığı nesnelerden oluşan bir koleksiyon içeren Herat Cihat Müzesi'nde de mükemmel bir rehberdi. Koleksiyona birkaç vurulmuş Amerikan Humvee'si ve İngiliz Land-Rover'ının eklenmesinin uzun sürmeyeceğinden emin olabilirsiniz.

İngiliz Özel Temsilcisi Sir Sherard Cowper-Coles beni Pençşir'deki veda pikniğine götürdü; burada bir nehrin kenarındaki söğütlerin altında, çiseleyen yağmurun altında, kilimler, salatalıklı sandviçler ve plastik bardaklarda Chardonnay ile garip bir İngiliz yemeği yedik. Sherard'ın her zaman tetikte olan, telsizleri çıtırdayan ve saldırı tüfekleri hazır koruma ekibini, enkaz halindeki Sovyet ZPT'lerini ve düşürülen savaş helikopterlerini görmezden gelerseniz, burası neredeyse Cotswolds gibi bir yerdi. Sherard orada bana siyasi durum ve bunun Birinci Afgan Savaşı ile paralellikleri hakkında bilgi verdi. Ayrıca detaylı güvenlik tavsiyelerinde bulundu ve Gandamak'a giderken kaçırılma ihtimalime karşı bana küçük, yüksek teknoloji bir uydu takip cihazı verdi: panik düğmesine basarsam yerimi gösterecek ve beni

kaçıranları teşhis etmemi sağlayacak birkaç saniyelik bir ses kaydı yapacaktı. Onu yanıma aldım ve kullanmadan geri verebildiğim için mutluyum.

Tuğgeneral Simon Levey bana çekilme rotasını gösteren çok yararlı bir uydu haritası verdi. Jayant Prasad ve Gautam Mukhopadhaya Hindistan Büyükelçiliği'nde harika bir misafirperverlik gösterdiler. Saad Mohseni ve Thomas Ruttig Afganistan'da yararlı tavsiyeler ve bağlantılar sağladılar. Jon Lee Anderson, Jon Boone, Hayat Ullah Habibi, Eckart Schiewek ve Summer Coish gibi Kabil'de edindiğim diğer dostlara da çok şey borçluyum.

Eski Maliye Bakanı ve aynı zamanda bilgili bir tarihçi olan Dr. Ashraf Ghani, Farsça ve Afganca kaynaklar konusunda bana çok değerli yardımlarda bulunurken Jawan Shir Rasikh de beni bu kaynakların birçoğunu bulduğumuz Jowy Sheer'deki Kabil kitap pazarına götürdü. UNESCO'dan Andy Miller Bala Hisar'a girmeme yardımcı oldu ve burayı keşfederken ikimizi de Sovyet dönemi mayınlarından korudu. Sayed Makdoun Rahin ve Dr. Omar Sultan beni Kabil arşivlerine soktu ve Gulam Sakhi Munir de içeride bana yardımcı oldu. Fransız Arkeoloji Misyonu DAFA'dan muhteşem Philip Marquis, muhteşem kütüphanesine erişimin yanı sıra Galya tarzı neşe, Camembert ve Afganistan'daki en iyi bordo şarabını sağladı.

Jolyon Leslie, öğrendikleri ve deneyimleri konusunda cömert davranarak Timur'un mezarına ve Herat'taki kaleye girmeme yardımcı oldu; her iki mekânı da Ağa Han adına güzel bir şekilde restore etmişti, bu amaçla İncil'deki destanlarda görülenden daha fazla işçiyi bir araya getirerek çok miktarda toprağı taşımış ve böylece asırlardır gizli kalmış olan muhteşem Timur dönemi çini sanatını ortaya çıkarmıştı. Bu restorasyon sırasında Jolyon, eski Sovyet top ve uçak savar mevzilerinin yanı sıra Herat'a veda hediyesi olarak bırakılan devasa bir Sovyet bubi tuzağını da kaldırmak zorunda kalmıştı. Bu, on üçüncü yüzyıldan kalma altın bir kulenin tepesindeki eski bir tank bataryasına bağlı canlı mermi ağı: Herat'ı Moğol ordularından korumak için inşa edilen

tabyalar, yirmi yılı biraz aşkın bir süre önce Rusları Mücahidlerden korumak için hâlâ kullanılıyordu.

Sıcakkanlı ve korkusuz Nancy Hatch Dupree bana Kabil kargâhlarının bulunduğu bölgeyi ve Bibi Mahru tepesini gezdirdi ve daha bin bir farklı şekilde yardımcı oldu. Seksen dört yaşında olmasına rağmen Kabil ve Peşaver'deki evleri arasında gidip gelmeye devam ediyor; bazen Hayber Geçidi'nden kendi arabasıyla geçiyor, bazen de Kızılhaç uçaklarıyla gidiyor. Geçenlerde Kabil havaalanında karşılaştığımızda bana "onların tek sık uçan yolcusuyum" dedi. Kabil'e yaptığım ilk araştırma gezisine dair en güzel anılarımdan biri Nancy'yi Gandamak Lodge'da akşam yemeğine götürmekti. Yemeğin ortasında hemen dışarıdan otomatik silah sesleri gelmeye başladı ve bunun üzerine tüm hızlı fişekler yemeklerini bırakıp masaların altına daldılar. Sadece Nancy oturduğu yerden "Sanırım cipslerimi bitireceğim" diye seslenerek istifini bozmadan devam etti.

Kandahar'da Hazrat Nur Karzai tarafından ağırlandım. Alex Strick von Linschoten (telefonla) ve Habib Zahori'nin (biz-zat) rehberliğinden yararlandım ve Watan Risk Management'tan Mark Acton, William Jeaves ve Dave Brown tarafından Watan Villa'da cömertçe barındırıldım ve korundum: böylesine gergin koşullarda yaşayan eski İskoç Muhafızlarıyla dolu bir evin haftalarca içkisiz kalabileceğini kim tahmin edebilirdi? Ama ben çok minnettarım: Kandahar küçük bir yardım olmadan ziyaret edilecek bir yer değil.

Pakistan'da: Mohsin ve Zahra Hamid, Lahor'da araştırma yaparken beni misafir ettiler. Akşamları eğlenceli vakit geçirmemi ve lezzetli Pencap Hana'sını sağladılar. Mohsin'in babasına, çalışma odasını kamp yatağım için bana tahsis ettiğinden dolayı özellikle teşekkür etmeliyim. Lahor'dayken Fakir Aijazuddin, Ali Sethi, Sohaib Husayn Sherzai ve Pencap Arşivleri'nden Bay Abbas tavsiyelerde bulunma ve belgelere ve yeni Farsça ve Urduca kaynaklara erişmemi sağlama cömertliğini gösterdiler. Farrukh

Hussein, Mübarek Haveli'yi* bulmamda bana yardımcı oldu ve atasının Şah Şüca'nın ev hapsinden kaçmasına yardım ettiği mahzenden (taihana) söz etti.

Hindistan'da: komşum Jean-Marie Lafont bana Sih tarihi ve Fevc-i-Has'ın** Fransız generallerinin rolü hakkında bilgi verdi; Michael Axworthy bana Kacarlar hakkında dersler verdi ve James Astill çok değerli Afgan bağlantılarını paylaştı. Chandigarh'daki büyük Profesör B. N. Goswamy bazı olağanüstü görüntüler buldu ve bana JPG dosyaları göndermek ve izinleri almaya yardımcı olmak için elinden geleni yaptı. Reza Hosseini büyük bir cömertlikle bana Ulusal Arşiv'deki önemli bulgusundan, Muharebe-i Kabil ve Kandahar'ın Farsça el yazması bir kopyasından bahsetti ve daha da güzeli bana 1851 tarihli Kanpur basımının bir kopyasını getirdi. Banyan'dan Lucy Davison, Şah Şüca'nın 1816'da Pir Panjal sıradağlarının yüksek geçitlerinden geçerek Keşmir'i işgal etme girişiminin rotasını izleyen bir araştırma gezisinin lojistiğini ustalıklı organize etti. İngiltere'de: David Loyn, James Ferguson, Phil Goodwin ve kuzenim Anthony Fitzherbert modern Afganistan'da yolumu nasıl bulacağım konusunda tavsiyelerde bulundular. Charles Allen, John Keay, Ben Macintyre, Bill Woodburn ve Saul David Afganistan'ın geçmiş tarihi hakkındaki bilgilerini paylaşarak yeni kaynakların izini sürmemi sağladılar. Silk Road Books'tan Farrukh Husain bana savaşın Viktorya dönemi anlatılarını koli koli gönderdi. Büyük Oyun üzerine destansı çalışmalarıyla beni ve benim kuşağımdan pek çok kişiyi Birinci Afgan Savaşıyla tanıştıran Peter ve Kath Hopkirk, Alexander Burnes konusunda yardımcı oldular. Yakında çıkacak olan çalışması bu ilgi çekici figürün önemli bir değerlendirmesi olacak gibi görünen ilgi çekici yeni biyografi yazarı Craig Murray de öyle. Sarah Wallington ve Maryam Philpott British Library'de çok değerli

* Lahor'da yer alan tarihi bir konak. (ç.n)

** Fevc-i Has, 19. yüzyılda Sih İmparatorluğu'nun elit ordusuydu. Mihrace Ranjit Singh tarafından kurulmuş olup modern Batı askeri teknikleriyle eğitilmişti. (ç.n)

kaynakların izini sürerken Ulusal Ordu Müzesi'nde Pip Dodd, V&A'da Sue Stronge ve British Library'de John Falconer sanat eserlerine erişimi sağlamak için ellerinden geleni yaptılar. Elizabeth Errington ile birlikte British Museum'un depo odalarında Charles Masson'un sevgiyle kutulanmış ve özenle kataloglanmış Afgan bulgularını incelediğimiz o öğleden sonrayı mutlulukla hatırlıyorum.

Moskova'da Dr. Alexander Morrison ve Olga Berard benim için Ivan Vitkevitch'in kayıp istihbarat raporlarının peşine düştüler. Bir dizi akademisyen Farsça ve Urduca kaynakların üstesinden gelmemde bana yardımcı oldu: Bruce Wannell Delhi'deki bahçemde bir çadırda birkaç hafta kalarak benimle birlikte Vaki'at-ı Şah Şüca, Muharebe-i Kabil ve Kandahar ve Navay Ma'arek üzerinde çalıştı. Aliyah Naqvi, Ekber Sarayı üzerine yazdığı teze ara vererek bana farklı bir Ekber konusunda yardımcı oldu ve Mevlânâ Hamid Keşmiri'nin *Ekbername'sini* ele almama yardım etti. Tommy Wide, Cengname ve Ayn el-Waqayı üzerinde çalıştı ve Timur'un Türbesi ve çevresindeki farklı Sadozay mezarlarının kimliklerinin iki kez kontrol edilmesine yardımcı oldu. Danish Husain ve annesi Profesör Syeda Bilqis Fatema Husaini, *Tarih-i Sultani* ve Logarî Eminullah Han'ın Mektupları üzerinde birlikte çalıştılar. Özellikle Robert McChesney'e *Siracü't-Tevarih*'in çevirisini cömertçe bana gönderdiği için minnettarım.

Aralarında Chris Bayly, Ayesha Jalal, Ben Hopkins, Robert Nichols, Alexander Morrison, Ashraf Ghani, Anthony Fitzherbert, Chiki Sarkar ve Nandini Mehta -Penguin Hindistan'daki parlak rüya takımı- Akash Kapur, Fleur Xavier, David Garner, Monisha Rajesh, James Caro, Jawan Shir Rasikh, Maya Jasanoff, Jolyon Leslie, Gianni Dubbini, Sylvie Dominique, Pip Dodd, Tommy Wide, Nile Green, Christine Noelle, Michael Semple ve Şah Mahmud Hanifi'nin bulunduğu pek çok dostum kitabın bazı bölümlerini okuyarak faydalı eleştirilerde bulundular.

Jonathan Lee haftalarca çalışarak bu kitabın ilk taslağını titizlikle notlandırdı ve ayaklanmanın karmaşık dinamikleri

hakkında gözden kaçırdığım pek çok şeyi anlamama yardımcı oldu. Bu kitabı hazırlarken geçirdiğim en ilginç ve faydalı birkaç günden biri onu Yeni Zelanda'da ziyaret etmek ve Afgan kabile tarihinin karmaşıklığını anlatırken Auckland'ın kuzeyindeki fırtınalı kış sahillerinde yürümekle geçti.

Menajerim olarak eşsiz David Godwin'e ve Bloomsbury'deki parlak yayıncılarıma sahip olduğum için her zamanki gibi şanslıydım: Michael Fishwick, Alexandra Pringle, Nigel Newton, Richard Charkin, Phillip Beresford, Katie Bond, Laura Brooke, Trâm-Anh Doan, David Mann, Paul Nash, Amanda Shipp, Anna Simpson, Alexa von Hirschberg, Xa Shaw Stewart ve Diya Hazra, hepsi büyük bir enerji ve şevkle bu projeye kendilerini adanmışlar; Peter James, Catherine Best, Martin Bryant ve Christopher Phipps'e de teşekkürler; Knopf'ta Sonny Mehta, Diana Cogliane ve Erinn B. Hartman; Buchet Chastel'de ve İtalya'da Vera Michalski ve Adelphi'de eşsiz Roberto Calasso. Ayrıca Richard Foreman'ın Son Babür'den bu yana kitaplarım için yaptığı her şey için minnettarım.

Bir yazar her şeyden çok ailesinin sevgi ve hoşgörüsüne dayanır. Olive, Ibby, Sam ve Adam, giderek saplantılı hale gelen koca ve babaları Hindukuş'u gezerken sonra da bahçenin kenarında dizüstü bilgisayarıyla uğraşmak üzere geri dönerken zihinsel olarak aile hayatından uzaklaşıp 1840'ların Afganistan'ının sıkıntıları ve travmaları arasında yaşarken tam bir can yoldaşı oldular: özür dilerim ve teşekkür ederim.

Bu kitap, halen tam zamanlı olarak Delhi'de yaşayan son çocuğumuz, sevgili en küçüğüm Adam'a ithaf edilmiştir.

William Dalrymple
Delhi - Kabil - Chiswick
Aralık 2009 - Eylül 2012